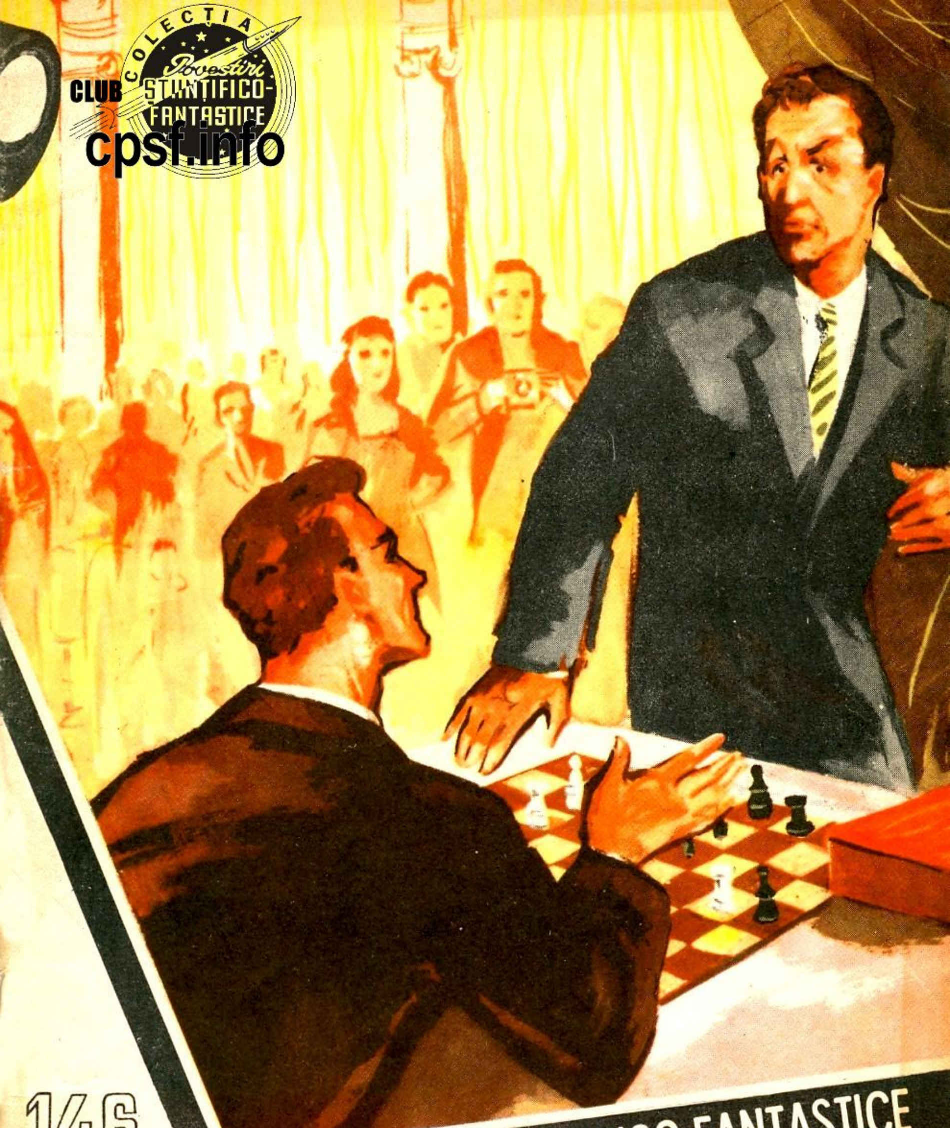

146

Colecția POVESTIRI ȘTIINȚIFICO-FANTASTICE

H. MATEI

TURNEUL DE PRIMĂVARĂ

*****

EDITATĂ DE REVISTA ȘTIINȚĂ și TEHNICĂ

HORIA MATEI

TURNEUL DE PRIMĂVARĂ

Coperta-desen: MAGDALENA BRAUN

Colecția „Povestiri științifico-fantastice"
Anul VI – Nr. 146

Rezumatul capitolelor precedente

La „Turneul de primăvară", una dintre cele mai mari competiții șahiste internaționale, ce urmează să se desfășoare la București, și-au anunțat participarea zece mari maeștri internaționali.

In ajunul competiției, profesorul Roland Despreux, președintele Federației internaționale de șah, îi destăinuiește lui Anton Ciuperceanu, unul dintre organizatorii turneului, că a fost informat despre faptul că șahistul american Martin Dacosta este un element dubios. Sub numele de Dick Martin, el a ispășit o pedeapsă la închisoarea din Buenos Aires pentru că a trișat la jocul de cărți într-o spelunca.

Faptul că șahistul Martin Dacosta este aceeași persoană cu escrocul Dick Martin pare să fie confirmat de unele amănunte surprinse de reporterul Dinu Romanescu în timp ce lua un interviu șahistului american.

In ziua cînd urmează să se dispute partidele din a patra rundă a turneului, Anton Ciuperceanu se hotărăște să-l viziteze pe Martin Dacosta în camera sa de la hotelul „Athénée Palace", cerîndu-i să se retragă din competiție.

Martin Dacosta refuză și-i oferă lui Anton Ciuperceanu bani ca preț al tăcerii sale. Apoi, sprijinit de secretarul său, Jeffrey Miller, trece la amenințări: dacă juriul concursului îl va elimina, pretinde el. prietenii săi influenți din Occident îl vor prezenta ca „o victimă a persecuției comuniste", ziarele reacționare îi vor lua apărarea, iar furibunda campanie de presă ce se va dezlănțui poate dăuna serios mișcării șahiste internaționale.

Anton Ciuperceanu este nevoit să recunoască temeinicia unora dintre argumentele aduse de Dacosta și Miller. In urma convorbirii, el rămîne încredințat că Martin Dacosta trișează. Dar cum? Cum se poate trișa la șah? Figurile de șah nu se pot măslui, ca zarurile sau cărțile de joc...

Ajutat de ziarista Trude Hartmann din Berlin, el întreprinde unele cercetări; din analiza jocului lui Dacosta, prietenii noștri observă că el are un timp de gîndire extrem de redus și destul de uniform, că are un fel de automatism în joc. O descoperire a ziaristului italian Filippo Nardi face să se nască bănuiala că Dacosta ar primi indicații prin

radio, aparatul său de înregistrare a mutărilor fiind construit ca un radioreceptor de proporţii reduse.

Curînd, el descoperă că mutările adversarilor lui Dacosta sînt transmise de Jeffrey Miller, care foloseşte de asemenea o radiovaliză ; cu ajutorul unui tehnician de la radioteleviziune, prietenii noştri stabilesc că lui Dacosta i se dictează mutările de la un post de radioemisie situat în direcţia vest-nord-vest, la aproximativ 1.500 km.

Deşi acum ştiu în mod sigur că Martin Dacosta trişează şi cunosc şi metoda pe care o foloseşte, ei nu au nici o informaţie despre complicii lui, despre cei care-i dictează mutările. Aşa se face că nu pot aduce dovezi pentru eliminarea lui din competiţie şi folosesc unele şiretlicuri ca să-l silească să se retragă singur : mai întîi, Filippo Nardi înlocuieşte o piesă din radioreceptorul escrocului, apoi un radiofonist amator bruiază lungimea de undă pe care emite misteriosul post care-i dictează lui Dacosta mutările.

Pretextînd că e bolnav, Martin Dacosta se retrage din turneu, şi partidele jucate de el se anulează.

La cîteva zile după terminarea turneului, Anton Ciuperceanu citeşte într-o revistă elveţiană că Martin Dacosta îşi petrece concediul în localitatea St. Paul. Măsurînd pe hartă, el stabileşte că St. Paul se află în direcţia vest-nord-vest, la aproximativ 1.500 km. Despre descoperirea lui îi scrie, între alţii, lui Filippo Nardi, la Milano.

În urma intervenţiei financiarului Richard Cabral, care avusese încă de la Buenos Aires legături cu Dacosta şi Miller, Filippo Nardi este concediat de la revista la care lucra. Cu ultimii săi bani, acesta pleacă la St. Paul, unde îi găseşte pe cei doi escroci, precum şi pe Richard Cabral, care se dovedeşte a fi şeful lor.

TURNEUL DE PRIMĂVARĂ

(Urmare din numărul trecut)

In încăperea ce i se păru a fi mobilată ca o bibliotecă, Nardi zări pe Martin Dacosta și pe Jeffrey Miller, cărora domnul Richard Cabral le vorbea pe un ton destul de răstit, se pare, judecînd după gesturile sale violente. Dar acolo mai era cineva, așezat cu spatele spre fereastră. O clipă mai tîrziu, cînd necunoscutul se întoarse în profil, Filippo Nardi văzu că avea obrazul stîng brăzdat de o cicatrice.

„Punctul trei: amicul José Segovia e printre noi" — își zise Nardi. Erau, desigur, și alți oameni care aveau o cicatrice pe față, dar ziaristul observă că individul din bibliotecă fuma țigări de foi și avea o floare la butonieră. Aceste amănunte corespundeau cu descrierea dată în scrisoarea domnului Alonso Garcia-Gomez din Buenos Aires, scrisoare pe care Anton Ciuperceanu i-o citise, în copie, prietenului Filippo Nardi. Prin urmare, Jo „Cicatrice" se împăcase cu Dick...

Prea mult timp pentru aceste reflecții n-avu prietenul nostru Filippo Nardi, deoarece atenția îi fu atrasă de lumina care izbucni printr-o fereastră cu gratii de la demisol, situată chiar sub bibliotecă. Cei doi care descărcaseră lămpile electronice din camionetă pătrunseseră în încăperea de la demisol, aprinseseră lumina și desfăceau acum ambalajele transparente ale tuburilor. Ceea ce văzu Filippo Nardi în această încăpere îl făcu să tresară atît de puternic, încît fu cît pe aci să cadă din copac.

Pe un neavizat, probabil că aspectul încăperii, deși neobișnuit, nu l-ar fi surprins peste măsură: de-a lungul a trei dintre pereți, din podea pînă în tavan, se aflau dulapuri metalice în genul safe-urilor blindate din subsolul unei bănci; unele dintre ele aveau montate aparate ciudate, de formă circulară sau romboidală, cu gradații și ace indicatoare, altele aveau butoane de diferite culori și deschizături înguste, ca aparatele telefoanelor publice sau cele care eliberează, în schimbul unor fise, bilete de peron. In centrul încăperii se afla o masă din același metal ar-

gintiu, prevăzută cu aparate, buloane colorate, manete, cadrane cu ace indicatoare.

Dar prietenul nostru Filippo Nardi nu era un neavizat, ci inginer specializat în electronică, şi de aceea, înfăţişarea încăperii de la demisolul vilei Montrose produsese asupra lui o asemenea impresie, încît nu lipsise mult ca să cadă din copacul în care se căţărase. „Punctul patru" — murmură el. „Ei da, punctul patru e cel mai interesant..."

Cîteva minute mai tîrziu, fluierînd vesel, Filippo Nardi cobora aleea cu pini care ducea spre centru. Ajuns la „Ursul negru", ceru domnului Gaston o halbă cu bere, după care se aşeză într-un colţ retras, scoase stiloul şi începu să aştearnă pe hîrtie unele consideraţii despre ceea ce numea el „punctul patru".

CAPITOLUL AL DOUĂZECI ŞI DOILEA

Unde unele explicaţii ale lui Anton Ciuperceanu stîrnesc uimirea reporterului Dinu Romanescu

Tovarăşa Olga pătrunse în biroul lui Anton Ciuperceanu şi-l anunţă că este căutat la telefon.

— În felul acesta nu voi putea termina niciodată lucrările restante, oftă secretarul federaţiei noastre de şah şi ridică receptorul.

De la capătul celălalt al firului se auzi o voce cunoscută:

— Aici Dinu Romanescu. Tovarăşe Ciuperceanu, într-un sfert de oră trec să te iau. Mergem împreună undeva... ai să vezi unde.

— Imposibil. Mîine plec la Amsterdam. Lucrările restante...

— Dă-le-ncolo de lucrări restante. Am primit o scrisoare de la Filippo Nardi. Mă roagă să-ţi comunic imediat conţinutul ei. Nu ţi-a scris şi dumitale ca să facă economie de timbre.

Anton Ciuperceanu şovăi. Dar vocea din receptor nu-i dădu răgaz să se gîndească:

— Scrisoarea e din St. Paul. Necunoscutul şahist a fost identificat. „Pobeda" redacţiei mă aşteaptă. Într-un sfert de oră...

Reporterul se ţinu de cuvînt şi într-un sfert de oră se aflau instalaţi în maşină, unde Anton Ciuperceanu citi scrisoarea pe care Filippo Nardi o redactase în hanul „La Ursul negru" din St. Paul. Dinu Romanescu, care urmărea cu viu interes reacţiile pe care lectura scrisorii le producea asupra lui Ciuperceanu, rămase dezamăgit; secretarul federaţiei noastre de şah citi scrisoarea cu mult calm, iar la sfîrşit o împături, o puse în plic şi o înapoie cu cuvintele:

— Lucrurile s-au lămurit aşa cum prevăzusem.

— Cum?! izbucni reporterul. Ai prevăzut că Nardi va găsi la St. Paul o maşină electronică de calcul? Ai prevăzut că misteriosul şa-

hist care joacă sub pseudonimul Dacosta, că formidabilul combinator, calculator de variante, cunoscător al teoriei șahiste, cu atacuri neașteptate și apărare de nepătruns, nu este altceva decît o mașină, un șir de tuburi electronice?

— Da. Poate că nu mi-au fost chiar atît de limpezi unele amănunte, dar cred că la întrebarea dumitale pot răspunde afirmativ cu cugetul împăcat. De altfel, și Filippo Nardi bănuia ceva, de asta mi-am dat seama din unele aluzii care i-au scăpat.

Dinu Romanescu se răsturnă pe canapeaua mașinii și se întristă.

— Eu n-am bănuit nimic, spuse el.

— Nu mă miră, zîmbi Ciuperceanu.

Reporterul îl privi cercetător, încercînd să descopere vreo urmă de ironie răutăcioasă pe fața lui. Remarca lui Ciuperceanu îi amintise de unele asemănătoare pe care le făcea cîteodată Trude Hartmann.

— Ce vrei să spui cu asta? întrebă. Mi-ați ascuns vreo descoperire care v-a dus la această concluzie? Filippo Nardi pretindea că mi-e prieten...

— Cred că Filippo Nardi ți-e într-adevăr prieten și te rog să mă crezi că nu ți-am ascuns nimic din ceea ce știam în legătură cu cazul Dacosta-Miller. Cunoșteai toate elementele pe care le cunoșteam și noi. Avantajul pe care l-am avut a fost specializarea noastră în anumite domenii, specializare pe care dumneata n-o ai.

— Nu înțeleg. Fii te rog mai explicit.

— Filippo Nardi este inginer și specialist în electronică. Ne-a povestit că a lucrat cîtva timp într-o uzină din Livorno, filială a trustului G.E.O. În aparatul lui Dacosta a găsit transistori cu emblema „G.E.O.-Cincinnati", iar radiovaliza lui Miller avea aceeași marcă de fabrică.

— Ei și?

— In scrisoare el arată că a fost vizitat de un reprezentant al acestui trust, care i-a oferit bani pentru filmul cu imaginile făcute în timpul „turneului de primăvară". De altfel, din cauza aceluiași individ, Richard Cabral e numele lui, Nardi a rămas șomer. Și despre asta scrie, dacă îți amintești.

— Totuși, nu văd...

— Pentru Filippo Nardi, toate astea n-au fost întîmplătoare. El cunoaște bine activitatea acestei mari societăți, știe că este specializată în construcția mașinilor electronice de calculat, a „creierilor" electronici, cum se mai numesc. In timp ce ne frămîntam să descoperim identitatea misterioșilor „șahiști", aflați la o mie cinci sute de kilometri în direcția vest—nord-vest, Nardi respingea, una cîte una, ipotezele pe care le clădeam noi. Și făcea acest lucru cu argumente perfect logice. Și știi de ce? Fiindcă el ajunsese mai de mult foarte aproape de soluția problemei. Puțin timp după el, am început să bănuiesc și eu adevărul.

Dinu Romanescu se uită uimit la secretarul federației de șah.

— Dar dumneata, zise, nu ești inginer. Am impresia că te pricepi la electronică tot atît cît mă pricep și eu.

— Foarte adevărat, zîmbi Ciuperceanu. In schimb mă pricep la ceva la care dumneata nu te pricepi.

— ? ! ?

— La jocul de șah.

— ? ! ?

— Da, oricît ar părea de curios, cunoștințele mele teoretice și practice în domeniul jocului de șah m-au ajutat să ajung foarte aproape de soluție. După aceea, informațiile primite de la profesorul Roland Despreux și — indirect — de la prietenul său din Buenos Aires n-au făcut decît să certifice că raționamentul meu a fost just.

— Ți-aş fi recunoscător dacă mi-ai da cîteva explicații. Sînt numai urechi...

— În fond, n-am făcut altceva decît să studiez jocul lui Dacosta. Zile de-a rîndul am cronometrat timpul de gîndire și m-au izbit uniformitatea cifrelor pe care le-am înregistrat, faptul că la începutul partidei, cînd mutările se fac mai repede, ca și în final, cînd și cel mai mare maestru își permite un timp mai îndelungat de gîndire, Dacosta juca foarte repede.

— Îmi amintesc discuțiile noastre asupra acestei teme. Diferența dintre timpul lui minim de gîndire și cel maxim era foarte mică. L-ai asemuit atunci pe Dacosta cu eroul lui Zweig din „Jucătorul de șah" și ai spus că are în jocul lui un fel de automatism.

— Atunci am început să întrezăresc, deocamdată nebulos, ce-i drept, adevărul. Mă intrigase și faptul că pentru cea mai surprinzătoare mișcare, pentru mutările atît de neașteptate care i-au creat celebritatea, Dacosta nu se gîndea mai mult decît pentru cea mai simplă, decît pentru răspunsul normal la o deschidere clasică. In sfîrșit, atît eu, cît și Nardi, am avut tot timpul în vedere că cei mai buni jucători de șah din lume se aflau la București, în Sala Colonadelor, și prin urmare nu puteau fi la o mie cinci sute de kilometri, între Montblanc și St. Gothard...

— Asta puteam să mi-o închipui și eu. Numai că, după cum bine ai remarcat, despre jocul de șah am cunoștințe destul de aproximative, iar în materie de electronică știu și mai puțin. N-am avut aceste atu-uri ale voastre, că materie cenușie găseam și la mine.

Anton Ciuperceanu rîse din toată inima.

Reporterul privi pe geamul mașinii:

— In două minute sîntem la destinație. Pînă atunci, spune-mi de ce ați tăcut atîta vreme? Nici dumneata și nici Nardi n-ați suflat vreo vorbă.

— Dacă ți-aș fi spus că în locul lui Martin Dacosta „joacă" o mașină de calcul electronică m-ai fi crezut ?

— Nu, recunoscu Dinu Romanescu. La început, n-am crezut nici cele relatate de Filippo Nardi în scrisoarea de la St. Paul. Abia acum, după discuția cu dumneata, am înțeles pe jumătate. Cealaltă jumătate sper s-o lămurim în cursul vizitei pe care o vom face acum.

„Pobeda" opri în fața unei clădiri impunătoare, situată pe una dintre străzile cartierului nou de la Băneasa. După placa indicatoare de la intrare, Anton Ciuperceanu află că se găseau la Institutul de cibernetică.

CAPITOLUL AL DOUĂZECI ȘI TREILEA

Unde este rîndul profesorului Dimitrie Suceveanu de la Institutul de cibernetică să dea unele explicații

— Tovarășul profesor vă așteaptă, îi anunță secretara, după ce Dinu Romanescu își declină calitatea și menționă că vorbise în prealabil, la telefon, cu profesorul Dimitrie Suceveanu.

După ce prezentările fură făcute, savantul îi rugă pe vizitatori să ia loc și așteptă să afle scopul vizitei, nu fără a arunca, pe furiș, o privire spre ceas. Pe măsură însă ce Anton Ciuperceanu vorbea, relatînd cu concizie faptele, profesorul Dimitrie Suceveanu fu captivat și omise să se mai uite la ceas.

Nici un detaliu nu fu uitat, de la convorbirea cu profesorul Roland Despreux din holul hotelului „Ambasador" și pînă la scrisoarea sosită chiar în dimineața aceasta din St. Paul, de la Filippo Nardi. Uneori, Dinu Romanescu îl întrerupea pe secretarul federației de șah, completînd relatarea cu unele amănunte ce i se păreau importante.

După ce Anton Ciuperceanu termină, profesorul Dimitrie Suceveanu clătină capul cu părul încărunțit la tîmple:

— Foarte interesant. Faptele pe care mi le-ați adus la cunoștință le găsesc cu atît mai interesante cu cît sînt eu însumi un pasionat al șahului.

— Știam, tovarășe profesor, zîmbi Dinu Romanescu, și tocmai de aceea am îndrăznit să vă deranjăm pentru a vă solicita unele lămuriri. Electronica și cibernetica sînt pentru noi noțiuni foarte... foarte neprecizate.

Savantul zîmbi și el.

— Mașina electronică din vila Montrose, interveni Ciuperceanu, se bazează probabil pe o invenție, pe o inovație, care-i permite să rezolve problemele ce se pun în cursul unei partide de șah.

— Se poate, făcu profesorul gînditor. N-aș putea să mă pronunț asupra acestei chestiuni fără a fi examinat mașina. Totuși, nu e neapă-

rat nevoie ca principiul de construcție să fie inedit. Multe dintre mașinile electronice construite pînă acum în diferite țări pot fi adaptate pentru rezolvarea problemelor puse de o partidă de șah. Cu unele s-au făcut și experiențe în acest sens.

Dinu Romanescu și Anton Ciuperceanu se priviră uimiți.

Profesorul Suceveanu se ridică de la locul său și se duse la dulapul-bibliotecă, de unde scoase o revistă groasă, în limba rusă, pe care o răsfoi. Găsind ce căuta, el continuă:

— In revista aceasta este un articol scris de academicianul S.A. Lebedev despre mașina electronică de calcul cunoscută sub numele de B.E.S.M., construită la Moscova. Mi-am amintit de acest articol în timp ce ascultam faptele atît de interesante pe care le-ați descoperit în legătură cu „turneul de primăvară". Permiteți-mi să vă citesc cîteva rînduri.

Savantul întoarse două file și găsi pasajul pe care-l căuta:

„In cadrul experiențelor cu probleme complicate de logică, cu ajutorul B.E.S.M. au fost soluționate cu cea mai mare precizie probleme de șah. In acest caz, pentru mașină figurile sînt apreciate în puncte. De pildă, regele echivalează cu 10.000 de puncte, dama cu 100 de puncte, turnul cu 50 de puncte. În afară de aceasta, unii factori poziționali, ca, de pildă, o linie deschisă, pioni dublați, sînt și ei apreciați cu un număr corespunzător de puncte. Printr-o serie de probe, mașina alege varianta care, după un anumit număr de mutări, oricare ar fi răspunsul adversarului, reprezintă raportul cel mai bun de puncte".

Profesorul Suceveanu închise revista și o puse în fața lui, pe birou.

— După cum vedeți, spuse, mașina construită de „General Electronic" și montată în vila de la St. Paul nu este chiar atît de uimitoare pe cît pare la prima vedere. Trebuie să menționez că mașina B.E.S.M. a fost construită încă din anul 1955. De altfel, după cum vă puteți lesne convinge, articolul din care am citit a apărut la începutul anului 1956. Singura deosebire este că academicianul Lebedev a făcut simple experiențe cu rezolvarea în felul acesta a unor probleme de șah, pe cînd domnii aceia din St. Paul folosesc mașina construită de G.E.O. într-un scop... hm... vreau să zic... într-un scop necinstit.

— Sînt niște escroci, tovarășe profesor, interveni Dinu Romanescu. Escroci internaționali.

— Totuși, făcu Anton Ciuperceanu gînditor, pe tabla de șah există, în cursul unei partide, un număr uriaș de combinații posibile după fiecare mutare. Vă mărturisesc că îmi vine destul de greu să concep rezolvarea unor probleme atît de complicate, cu o rapiditate de-a dreptul fantastică, chiar dacă este vorba de o mașină electronică.

— Vă rog să rețineți, făcu profesorul, că eu nu dau ca sigură rezolvarea pe care v-am expus-o în cazul mașinii B.E.S.M. Este posibil ca

mașina G.E.O. din vila Montrose să lucreze după un alt sistem. Cu alte cuvinte, codificarea să se facă diferit de cea folosită în experiența academicianului sovietic. De altfel, experiența de la Moscova s-a făcut, după cum am văzut, cu mai mulți ani în urmă. Între timp, construcția mașinilor electronice de calcul a progresat.

Văzînd că vizitatorii săi îl privesc cam descumpăniți, profesorul Dimitrie Suceveanu socoti că trebuie să dea unele lămuriri:

— Mașinile electronice de calculat efectuează mii de operații pe secundă, de la cele mai simple operații aritmetice, cum ar fi adunarea sau scăderea, și pînă la rezolvarea unor ecuații diferențiale complexe. Mașina B.E.S.M., de pildă, care are aproximativ cinci mii de tuburi electronice, efectuează în medie șapte pînă la opt mii de operații aritmetice pe secundă. Cu ajutorul ei au fost calculate, în cîteva zile, orbitele de deplasare a aproximativ șapte sute de planete mici din sistemul solar, s-au rezolvat sisteme de ecuații algebrice cu sute de necunoscute pentru întocmirea hărților pe baza releveurilor geodezice, s-au calculat în mai puțin de o oră tabele cu cincizeci de mii de valori ale integralelor lui Fresnel. Astăzi, există în Uniunea Sovietică mașini de calculat mult mai perfecționate, care au peste douăzeci de mii de tuburi electronice. Aceste mașini rezolvă ecuații cu o mie de necunoscute și calculează traiectoria unui proiectil într-un timp mai scurt decît cel necesar proiectilului ca să-l parcurgă. Ea calculează orbitele sateliților artificiali și traiectoriile rachetelor balistice intercontinentale și cosmice. De altfel, și în țara noastră s-au construit asemenea mașini, între care cea de la Institutul de fizică al Academiei a dat excelente rezultate.

— Pentru rezolvarea problemelor curente ce se ivesc într-o partidă de șah, întrebă Ciuperceanu, este necesară o mașină de construcție specială ?

Profesorul Suceveanu se gîndi, apoi răspunse:

— Da și nu. Evident că există mașini de calculat specializate într-un anumit domeniu. Mașina sovietică „Pogoda", de pildă, prelucrează informațiile meteorologice, iar mașina „Kristal" execută calculele pentru analiza de structură a cristalelor. O mașină americană, numele ei îmi scapă, stabilește la o bancă din Philadelphia conturile de sfîrșit de an pentru aproape trei sute de mii de deponenți în treizeci de ore, iar automatul britanic L.E.O. calculează în patruzeci de minute salariile săptămînale cuvenite celor șapte mii de salariați ai întreprinderii „Lyon's". În mai multe țări s-au construit mașini electronice care efectuează traduceri de texte. Trebuie să menționez însă că deocamdată, în afară de experiențele academicianului S. A. Lebedev efectuate cu o mașină de construcție obișnuită, n-avem informații despre rezolvarea unor probleme de șah cu o mașină specializată în acest domeniu.

Se uită la vizitatorii săi și zîmbi:

— Vreau să spun că n-avem informații verificate riguros științific. Dacă am înțeles bine, prietenul care vă scrie din St. Paul nu dă nici un amănunt asupra construcției mașinii G.E.O. și asupra sistemului de codificare folosit, deoarece n-a avut posibilitatea să afle aceste date. Trebuie deci să ne mulțumim cu presupuneri. Cu toate acestea, nu e greu de imaginat cum este construită și cum lucrează o astfel de mașină. Constructorii ei au avut de ales între mai multe variante. O primă variantă, relativ simplă, ar fi cea care se bazează exclusiv pe memoria mașinii.

Anton Ciuperceanu tresări și făcu un gest ca și cînd ar fi vrut să spună ceva.

— Orice mașină de felul acesta, continuă savantul, are un dispozitiv de memorizare, realizat cu ajutorul unor dispozitive electronice. Cel mai obișnuit sistem este de a reține datele în mașină prin mijlocirea benzilor magnetice. Prin acest sistem, mașina poate memoriza, de pildă, desfășurarea unor partide de șah...

— Ca eroul lui Ștefan Zweig, sări Dinu Romanescu.

Profesorul se uită la el uimit. Era limpede că nu înțelegea intervenția reporterului.

— Prietenul meu, spuse Ciuperceanu, se referă la eroul nuvelei „Jucătorul de șah", care învățase pe de rost cîteva sute de partide, pe care le reedita.

— N-am citit nuvela lui Zweig, zise savantul, dar comparația mi se pare potrivită. Numai că trebuie să avem în vedere că mașina noastră poate „învăța" zeci de mii de partide de șah, cu mult mai multe decît poate reține un om în toată viața lui. In cursul unei partide, cînd se ivește o situație identică, mașina va căuta și va găsi într-o fracțiune de secundă soluția pe care a memorizat-o. Cu alte cuvinte, va livra mutarea pe care cu un an, zece ani sau o sută de ani în urmă un jucător celebru a făcut-o într-o situație identică și care l-a dus la cîștigarea partidei. Mașina noastră înlocuiește aici pe un bibliotecar care citește mii de tratate de șah, de cărți în care sînt reproduse partide mai mult sau mai puțin celebre, căutînd o situație identică și răspunsul corect. Numai că această „citire" se face extrem de rapid.

Anton Ciuperceanu sări de pe scaun:

— Cred că această variantă a fost aleasă de constructorii mașinii de la St. Paul. Am remarcat că Martin Dacosta joacă unele partide după cele mai clasice reguli. Toți comentatorii revistelor de șah au elogiat memoria lui excepțională. Mai ales una dintre partidele jucate de el la „turneul de primăvară" m-a intrigat în mod deosebit. Este vorba de cea cu maestrul Heinrich Hildebrandt, în timpul căreia aveam tot timpul impresia că Dacosta reeditează o partidă clasică. Am petrecut

o noapte întreagă cercetînd cărți de specialitate și am descoperit că prima parte a partidei dintre Dacosta și maestrul Hildebrandt reedita o partidă celebră jucată la turneul de la Nottingham, în 1936, între Botvinik și Fine. Numai că, pe la mutarea a șaptesprezecea sau a optsprezecea, maestrul Hildebrandt a făcut altă mișcare decît cea a lui Fine la Nottingham. După două mutări, Martin Dacosta a făcut una dintre celebrele sale mișcări surprinzătoare, ajungînd într-o altă situație pe tablă, astfel că partida a continuat cu o variantă folosită la al XVII-lea campionat al Uniunii Sovietice, între Kotov și Furman.

— Ceea ce îmi spuneți dumneavoastră este cît se poate de interesant. De aici putem trage concluzia că mașina G.E.O. are o construcție mai complexă decît cea necesară pentru simpla reproducere a unor date memorizate. Prin urmare, dacă poziția dată nu este înregistrată în „memoria" mașinii, ea caută variante pînă la un anumit număr de mutări, pentru a regăsi o poziție cunoscută, o poziție memorizată. După aceea, ea continuă să dea soluțiile din partidele așa-zise clasice. Sistemul aducerii la date cunoscute este aplicat în mod curent la diferite mașini electronice de calculat.

— Îmi permiteți, întrebă deodată Dinu Romanescu, să vă povestesc o legendă ?

Profesorul Suceveanu și secretarul federației de șah îl priviră uimiți.

— O legendă veche, continuă reporterul, și plină de înțelepciune. Se spune că șahul ar fi fost inventat de un indian pe nume Sisa. Împăratul, voind să-l răsplătească, l-a întrebat ce dorește. Sisa a luat o tablă de șah și a cerut un bob de grîu pentru prima căsuță, două boabe pentru cea de-a doua, patru boabe pentru a treia, opt boabe pentru a patra și așa mai departe, pînă la a șaizeci și patra căsuță. La început, împăratul s-a mirat că Sisa cere atît de puțin, dar mai tîrziu vistiernicii săi au socotit că recolta pe o sută de mii de ani a împărăției nu ar ajunge pentru satisfacerea dorinței lui Sisa.

— Cunosc legenda, zîmbi profesorul. Ca o curiozitate, vă pot informa că numărul boabelor de grîu pe care le avea de primit indianul nostru este reprezentat prin douăzeci de cifre, adică de ordinul zecilor de milioane de miliarde. Dar nu văd legătura cu...

— Este o simplă idee care mi-a venit, zise reporterul, fiindcă în cartea unde am citit legenda se spunea că cererea lui Sisa avea un anume tîlc, că uriașul număr de boabe pe care trebuia să le primească reprezenta uriașul număr de combinații posibile la jocul de șah ; așa

cum cererea indianului nu putea fi practic satisfăcută, tot așa numărul combinațiilor ce se ivesc într-o partidă de șah este practic nelimitat.

— Înțeleg ce vreți să spuneți și trebuie să recunosc că aveți în bună parte dreptate. Dar trebuie să remarc că, deși cererea legendarului inventator al șahului nu putea fi satisfăcută practic, numărul de boabe a putut fi socotit. Și pentru asta nici măcar n-a fost nevoie de o mașină electronică.

Profesorul zîmbi și continuă:

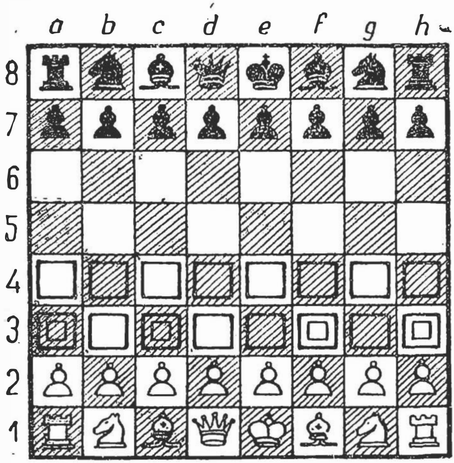
— Această socoteală reprezintă pentru un matematician suma termenilor unei progresii geometrice, a unui șir de șaizeci și patru de numere, fiecare dintre ele fiind egal cu numărul precedent înmulțit cu doi. Evident că mișcările posibile dintr-o partidă de șah nu pot fi calculate tot atît de lesne. Dar o asemănare există: numărul lor crește, de cîteva ori, cu fiecare mutare nouă. La primele mutări, numărul posibilităților este mai mic și, pe măsură ce partida înaintează, el crește, în genul unei progresii geometrice, în care rația nu este însă un număr constant, ci în funcție de piesa care se mută, de locul pe care-l ocupă această piesă pe tablă, de piesele proprii sau adverse care sînt în drumul ei și așa mai departe. De fapt, avem de-a face cu o serie numerică în care fiecare termen se deduce din cel precedent, fără a urma o lege fixă — sau mai bine zis, cu o serie de serii numerice crescătoare. Vă atrag atenția asupra faptului că, în cazul acesta, expresia serie numerică nu trebuie luată în înțelesul strict al definiției matematice...

Vorbitorul se opri încurcat de faptul că trebuia să vorbească unor nespecialiști.

Anton Ciuperceanu scoase din buzunar un carnet care avea tipărit, pe fiecare filă, o tablă de șah. Dimineața în tramvai și oricînd avea o clipă liberă, secretarul federației noastre de șah compunea sau rezolva probleme, studia poziții și finaluri. Carnetul îi era de mare folos în aceste îndeletniciri.

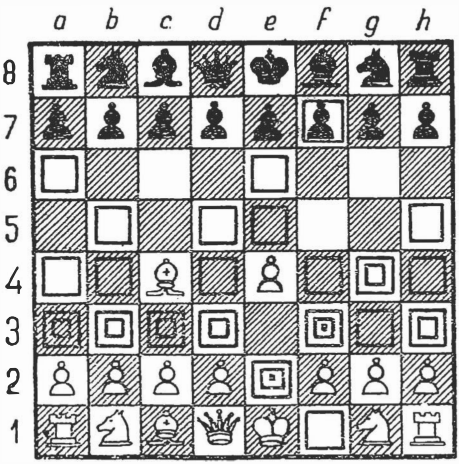
— Dacă am înțeles bine, zise el trasînd cîteva semne pe o foaie a carnetului, la prima mutare, numărul posibilităților e destul de mic. Se pot muta cei opt pioni peste una sau două căsuțe și cei doi cai, cu cîte două căsuțe. Celelalte piese — regele, dama, nebunii și turnurile — sînt închise.

Detașă prima foaie și o întinse profesorului Suceveanu. Dinu Romanescu se aplecă și el asupra biroului să vadă schița. Pe schemă, fiecare posibilitate de mutare a pieselor albe era însemnată printr-un chenar îngroșat al căsuței respective.

— Prin urmare, continuă Ciuperceanu, pentru prima mişcare există douăzeci de posibilităţi. Să zicem că am mutat pionul din e2 în e4. Am deschis astfel diagonalele d1-h5 pentru damă şi f1-a6 pentru nebun. Pentru a doua mutare există deci, în principiu, douăzeci şi nouă de posibilităţi. Dacă jucăm N f1-c4, creăm încă o diagonală pentru nebun şi vom avea pentru a treia mutare treizeci şi două de posibilităţi. Şi aceasta fără a socoti cele două mişcări posibile, dar nerecomandabile ale regelui.

Ciuperceanu mai detaşă o filă din carnet şi o puse pe birou.

— Această ultimă schemă, adăugă el, este concepută făcîndu-se abstracţie de faptul că şi adversarul mută. Dar asta nu schimbă cu nimic fondul chestiunii; dimpotrivă, de cele mai multe ori, fiecare mişcare a adversarului sporeşte numărul posibilităţilor de mutare sau — cum se spune în termeni şahişti — creează noi variante.

— Dacă după trei mutări, zise Dinu Romanescu, acest număr a sporit de la douăzeci la treizeci şi patru, este lesne de închipuit că, de pildă, la a patruzecea mutare vom avea un număr foarte mare de posibilităţi. Dintre acestea, maşina noastră trebuie să aleagă pe cea mai bună. Să presupunem că poziţia de pe tablă nu e „memorizată", ceea ce este destul de probabil, şi că maşina nu poate găsi o soluţie, pînă la un anumit număr de mu-

tări, care să aducă partida la o poziție cunoscută, la o poziție aflată în „memoria" ei, ceea ce iarăși este posibil. Cum rezolvă ea atunci problema? Cum alege dintre miile de soluții pe cea mai bună, pe cea mai avantajoasă în poziția dată?

Profesorul Dimitrie Suceveanu nu răspunse imediat. După ce se gîndi o vreme, se sculă și începu să măsoare cu pași mari biroul. Apoi se opri în fața celor doi vizitatori ai săi și spuse:

— Am vorbit înainte de mașina sovietică B.E.S.M., deși are o construcție mai veche, pe care savanții și tehnicienii sovietici au perfecționat-o de mulți ani. Știți de ce am insistat totuși asupra ei? Fiindcă, după părerea mea, constructorii mașinii G.E.O. au folosit sistemul de codificare inițiat de S. A. Lebedev cu prilejul experienței sale de rezolvare a problemelor de șah. Adică aprecierea după valoare a figurilor, ca și a unor factori poziționali. Nu este neapărat nevoie ca aprecierea să fie identică, dar sînt convins că sistemul se bazează pe aceleași principii.

— Dacă am înțeles bine, zise Ciuperceanu, în acest caz mașina analizează poziția de pe tabla de șah, procedînd la o serie de probe. Apoi, alege varianta care totalizează cel mai avantajos număr de puncte.

— În linii generale, acesta e principiul. Numai că în analiza pe care o face, ea va ține seamă nu numai de valoarea corespunzătoare stabilită pentru fiecare piesă și pentru diferiții factori poziționali, ci de încă două elemente: eventualul răspuns al adversarului și păstrarea avantajului pînă la un anumit număr de mutări. Deci, atunci cînd dă soluția, mașina noastră trebuie să indice varianta cea mai avantajoasă, oricare ar fi răspunsul adversarului și în funcție de desfășurarea viitoare a partidei.

— E limpede, făcu Ciuperceanu gînditor. E foarte limpede. Mașina procedează întocmai ca un jucător de șah: analizează poziția, studiază posibilitățile sub raportul avantajului, încearcă să deducă răspunsul adversarului la mutarea respectivă, pregătește obținerea avantajului calitativ sau pozițional pentru mișcările următoare.

— Este întocmai cum spuneți. Mașina din subsolul vilei Montrose procedează ca un jucător de șah. De altfel, din cîte am înțeles, în scopul acesta a și fost construită.

— E monstruos! izbucni Anton Ciuperceanu. E de-a dreptul monstruos! Pentru orice șahist, începînd de la campionul mondial și pînă la ultimul clasat în cel mai modest concurs, onestitatea și spiritul de sportivitate sînt mai presus de orice, ele fac parte din înseși principiile, din înseși regulile jocului de șah. Escrocii, trișorii de teapa lui Dacosta, acești banditi care s-au grupat în jurul lui Cabral, creează la concursuri un climat de tavernă, de speluncă unde se măsluiesc cărțile și zarurile.

Secretarul federației noastre de șah se înverșunase. Ochii îi sclipeau și începuse aproape să strige:

— Am văzut, la turneul de primăvară, maeștri internaționali reputați, cu multă experiență, cum sînt Sperlinger, Macpherson, Petrov, Macek, Johannson, care au clădit combinații ingenioase, bazate pe o temeinică pregătire teoretică, am văzut maeștri tineri, cum este Victor Ursu sau Mihail Levinson, care au luptat cu elan și optimism, cu multă încredere în forțele lor, folosind tactici variate și făcînd partide captivante. Dar toate acestea s-au destrămat în fața lui Dacosta. Și cine e Dacosta? O mașină. Un complex de metal, sticlă și plastic, de tuburi electronice, circuite, butoane și cadrane cu ace indicatoare. Poți lupta împotriva unei mașini? E monstruos, de-a dreptul monstruos!

— Cred că exagerați, se auzi vocea calmă a profesorului. Acordați o importanță prea mare acelei mașini.

Aceste cuvinte sunau oarecum ciudat în gura profesorului Dimitrie Suceveanu, cibernetician cu faimă mondială.

— Nu trebuie să supraapreciați mașinile, continuă savantul. Ele sînt numai un auxiliar al omului, menite să-i ușureze munca. Între creierul omenesc și mașina electronică de calcul există, fără îndoială, analogii, dar și mari deosebiri calitative. Procesele care determină funcționarea mașinii sînt de natură fizică, iar în cazul creierului avem de-a face cu procese fiziologice, biologice, proprii materiei vii, superior organizate în sistemul nervos. În afară de aceasta, creierul omenesc posedă și folosește o experiență socială de zeci și zeci de mii de ani, experiență pe care mașina n-o are și nici n-o poate avea. Nici o mașină electronică, oricît de perfecționată ar fi ea, nu va avea plasticitatea și mobilitatea creierului omenesc. Orice mașină electronică este în primul rînd un produs al minții omenești, al geniului creator uman. Cît despre Martin Dacosta, chiar dacă l-ar ajuta o sută sau o mie de mașini electronice de calcul, pînă la urmă va trebui să piardă.

— Nu puteți contrazice realitatea, tovarășe profesor, zise abătut Ciuperceanu. Pînă acum, Dacosta s-a clasat pe primul loc la toate turneele la care a participat.

— Va pierde, replică ferm profesorul Suceveanu. Trebuie să piardă. Nici un tub electronic nu se poate măsura cu celula nervoasă cerebrală, nici o mașină nu se poate măsura cu creatorul ei, cu omul.

Afară, în stradă, în timp ce se urcau în mașină, Dinu Romanescu îl întrebă pe secretarul federației noastre de șah:

— Unde să te las?

— La federație. Mîine plec la Amsterdam. Lucrările restante...

CAPITOLUL AL DOUĂZECI ŞI PATRULEA

Unde asistăm la o conferinţă de presă ţinută în sala „Orpheum" din Amsterdam

Reprezentanţi ai presei sportive şi radioteleviziunii din aproape douăzeci de ţări ale lumii se aflau adunaţi în salonul verde al sălii „Orpheum" din Amsterdam, în jurul mesei de conferinţă.

— Ce idee ?! îşi ţugui buzele Glenn Hardy, corespondentul agenţiei „Continental Press", să organizezi o conferinţă de presă cu o jumătate de oră înainte de începerea turneului... Am fost anunţat abia acum zece minute. M-au scos din sală.

— Sînt în aceeaşi situaţie, colega, remarcă Nicolas Toubib-Lemaire de la „Echo de Bruxelles". Se pare că bătrînul Despreux şi-a schimbat deprinderile. Pînă acum, inaugura turneele cu cîte o cuvîntare în care-şi expunea teoriile...

Trude Hartmann de la „Der Abend" îl căută din ochi pe Anton Ciuperceanu. Acesta nu venise încă şi fata se gîndi că a fost reţinut în biroul juriului. În urma propunerii profesorului Roland Despreux, secretarul federaţiei noastre fusese ales membru în juriul internaţional al turneului.

Acele ceasornicului electric din perete înaintau, şi cei adunaţi în salonul verde începură să dea semne de nerăbdare. Glenn Hardy desfăcu un pacheţel cu gumă de mestecat şi anunţă cu voce tare că mai erau numai douăzeci şi cinci de minute pînă la începerea turneului. Nici domnul Toubib-Lemaire nu ascunse colegilor săi că are de gînd să se lase păgubaş de asemenea conferinţă de presă, anunţată în ultima clipă, situată la o oră nepotrivită şi la care, pe deasupra, organizatorii întîrzie.

În sfîrşit, profesorul Roland Despreux apăru, însoţit de Stanislas Snyatkovski şi de Robert Kennedy. Faptul că împreună cu el veniseră încă doi membri ai comitetului de conducere al federaţiei internaţionale făcu oarecare impresie. Anton Ciuperceanu intră odată cu ei, dar se aşeză lîngă Trude Hartmann, pe unul dintre fotoliile rezervate ziariştilor.

— Unde-i Nardi ? întrebă Trude în şoaptă.

— Nu ştiu. Trebuia să fi sosit de cel puţin o oră. Dacă nu vine la timp, am ratat totul.

— De ce ?..., începu Trude.

Ciuperceanu îi făcu semn să tacă. Strînse buzele şi ochii îi umblau neliniştiţi, de la ceasul electric de pe peretele din faţa lui la profesorul Despreux.

Preşedintele federaţiei internaţionale se ridicase de pe fotoliul său şi începuse să vorbească :

— Vă rugăm să ne iertați că inaugurăm turneul de astăzi într-un mod atît de neobișnuit. Am fi preferat ca această inaugurare să aibă caracterul festiv care a intrat în tradiția marilor noastre turnee internaționale, dar, din păcate, evenimente de o deosebită gravitate ne împiedică. Vă voi relata faptele așa cum s-au produs ele. Sînt sigur că Federația internațională de șah va găsi în dumneavoastră, reprezentanții presei, un sprijin eficace...

— Eu nu sînt așa de sigură, murmură Trude la urechea lui Ciuperceanu.

— Dacă nu vine Nardi..., începu acesta, dar nu termină fraza. Ochii lui căutau iar, neliniștiți, către acele ceasului, care înaintau fără încetare.

— Totul a început, continuă profesorul Roland Despreux cu vocea lui calmă, în timpul „turneului de primăvară", disputat cu două luni în urmă la București.

Cîțiva dintre cei de față deveniră atenți. Unii deschiseră carnetele, alții puseră în funcțiune magnetofoanele de buzunar.

Președintele federației internaționale relată, etapă cu etapă, descoperirile făcute „de un grup de tineri ziariști", descoperiri care confirmau unele bănuieli.

— Cu cîteva zile înainte de a se termina turneul de la București, spuse el mai departe, aveam certitudinea că Martin Dacosta, cu sprijinul complicelui său Jeffrey Miller, primește mutările prin radio...

— Simple presupuneri, spuse Toubib-Lemaire cu voce tare.

Belgianul nu lua notițe, ci se juca nervos cu un lanț de ceas, pe care-l tot învîrtea în jurul degetului.

— Dovezi ! strigă și Glenn Hardy, oprindu-se din mestecatul gumei. Nu putem publica nimic fără dovezi !

Profesorul Roland Despreux luă un teanc de fotografii dintr-o mapă și rugă pe Stanislas Snyatkovski să dea fiecărui ziarist cîte un exemplar din fotografia reprezentînd ecranul aparatului G.E.O. folosit de Dacosta și un altul din cea în care obiectivul îl surprinsese pe Miller cu radiovaliza pe genunchi.

După ce aruncă o privire îngrijorată spre ceas, care arăta zece fără șaptesprezece minute, profesorul Despreux vorbi despre „trecutul agitat" al lui Dick Martin, măsluitor de cărți, escroc și spărgător de grevă, și al delapidatorului Jeffrey Miller.

— Amîndoi, încheie el, au fost deținuți în închisoarea La Plata din Buenos Aires, unde s-au cunoscut și unde Dick Martin — viitorul maestru Martin Dacosta — a învățat cum se mută piesele pe tabla de șah...

— Dovezi ! strigă de data aceasta Toubib-Lemaire, imitînd pe colegul său de la „Continental Press".

— Am avut pînă acum patru procese de calomnie, mărturisi acesta din urmă, și n-am poftă să mi se mai intenteze unul.

Un alt teanc de fotografii călătoriră, de data aceasta prin intermediul domnului Robert Kennedy, din mapa profesorului Despreux pînă la ziariștii adunați în jurul mesei verzi. Erau fotocopiile fișelor de cazier ale lui Dick Martin și Jeffrey Miller, pe care domnul Alonso Garcia-Gomez le obținuse cu multă trudă din fișierul poliției argentiniene. Ele conțineau toate datele antropometrice, amprentele digitale și semnele particulare, fotografiile din față și din profil în costumul vărgat, cu număr pe piept, al deținuților închisorii La Plata.

— Alte dovezi, în afară de fotografii, nu aveți ? se interesă corespondentul lui „Continental Press".

— Mai tacă-ți gura, Hardy, se supără Walter Chapmann de la „International Broadcasting Corporation". Lasă-l pe domnul profesor Despreux să-și continue expunerea. Eu o găsesc foarte interesantă.

Se auziră mai multe voci :

— Chapmann are dreptate...

— Hardy exagerează...

— S-a înțeles cu Toubib-Lemaire...

— Liniște ! Lăsați-l pe profesor să vorbească.

Ceasul arăta zece fără zece minute. Ciuperceanu scoase batista și-și șterse palmele, care asudaseră. Îi veni ideea năstrușnică să se urce pe masă și să oprească limbile ceasului. Dar nu putea opri și timpul. „N-aș fi crezut niciodată că Nardi va face una ca asta" — se gîndi. „Părea atît de cinstit..."

Profesorul Roland Despreux continua să vorbească. Relată despre activitatea domnului Richard Cabral, despre mașina electronică de calcul construită de „General Electronic of Ohio" din Cincinnati și instalată actualmente în vila Montrose din St. Paul.

Din nou se auziră cîteva exclamații :

— O mașină care joacă șah... ?!

— De ce nu ? Tehnica modernă...

— E absurd...

— O mașină a ajuns în Lună, alta a ocolit Luna și a fotografiat-o...

— Liniște ! Să-l ascultăm pe președintele federației.

— Richard Cabral, explică domnul Despreux, a fost vreme îndelungată unul dintre reprezentanții capitalului nord-american în țările Americii Latine. Răsturnarea unor dictaturi, precum și orientarea către dezvoltarea unei industrii naționale în multe dintre aceste țări — cum este, de pildă, Cuba — l-au pus pe domnul Cabral într-o situație dificilă. Sud-americanii își reduc comenzile de aparataj electronic pentru scopuri militare, iar aparatele de radio și frigiderele au început să și le fabrice singuri...

— Foarte adevărat! sări Pedro Juarez, care reprezenta revista „Mañana" din Caracas (Venezuela).

— ...și atunci, domnul Richard Cabral, care a dovedit și în alte împrejurări că este un bun organizator, a organizat un nou trust internațional, un trust al escrocheriei...

— Folosiți cuvinte cam tari, domnule profesor, strigă Glenn Hardy.

— Sînt dispus să compar ca acuzat într-un proces de calomnie, replică profesorul Despreux, înclinîndu-se ironic către reprezentantul lui „Continental Press". Ar fi primul meu proces de acest fel. Dar nu cred că domnul Richard Cabral mă va acționa în judecată.

— Continuați, domnule profesor, spuse Walter Chapmann, care înregistrase cu magnetofonul toată expunerea.

Președintele federației internaționale se uită la ceas. Numai patru minute mai lipseau pînă la ora zece. Respiră adînc și continuă pe același ton calm:

— Am afirmat că noua societate a lui Richard Cabral este un trust al escrocheriei și îmi mențin afirmația. Principalii săi colaboratori, Dick Martin și Jeffrey Miller, sînt escroci notorii. Metodele lor, chiar dacă folosesc unele cuceriri ale tehnicii moderne, nu pot fi calificate decît drept escrocherie. La început, mașina electronică G.E.O. a funcționat undeva în America de Sud, ajutîndu-l pe Dacosta să cîștige turneele de la Rio de Janeiro și Buenos Aires. Apoi, cînd Martin Dacosta a devenit maestru internaițonal și urma să participe la cele mai mari turnee șahiste care se țin în Europa, Richard Cabral a închiriat vila Montrose din St. Paul. Aici s-au instalat mașina electronică de calcul și totodată cartierul general al bandei.

— De ce tocmai la St. Paul? întrebă Walter Chapmann.

Profesorul Despreux se gîndi puțin, apoi răspunse:

— Cred că în alegerea aceasta au intervenit doi factori. Mai întîi, faptul că localitatea este situată la peste o mie de metri înălțime, ceea ce facilitează emisia și recepția radiofonică. În al doilea rînd, la St. Paul, localitate balneo-climaterică, prezența unor străini este ceva obișnuit, nu trezește suspiciuni. La toate astea trebuie să adăugăm și faptul că se află foarte aproape de Chamonix, unde a avut loc primul mare turneu european la care a participat Dacosta.

— O mașină electronică de acest fel, zise Pedro Juarez, costă o sumă enormă. Nu mă îndoiesc că Richard Cabral dispunea de acest capital. Dar oare o asemenea investiție rentează? După cum știți, premiile care se dau la turneele de șah sînt relativ modeste.

— Înainte de a-ți răspunde, permite-mi să-ți pun o întrebare, domnule Juarez. Ai cumpărat cartea lui Martin Dacosta „Partide alese"?

Fără să-și dea seama, corespondentul revistei „Mañana" duse mîna la buzunarul hainei:

— Da. Orice amator de şah...

— Mă aşteptam la acest răspuns. Într-adevăr, toţi amatorii de şah au cumpărat-o. Partidele lui Dacosta... jocul lui original... celebrele mişcări surprinzătoare... În toată lumea sînt mulţi iubitori de şah, domnule Juarez, şi cartea lui Dacostea a fost tradusă în optsprezece limbi şi tipărită în aproape un milion de exemplare. Preţul ei nu e exagerat şi Dacosta n-a primit decît cincizeci de cenţi la fiecare exemplar. Dar în total, asta face aproape o jumătate de milion de dolari. După cum vezi, domnule Juarez, investiţia lui Richard Cabral este rentabilă, capitalul său dă dividende.

Preşedintele federaţiei internaţionale se întoase către reprezentantul lui „International Broadcasting Corporation":

— Cît i-aţi plătit, domnule Chapmann, lui Dacosta pentru interviul televizat de săptămîna trecută?

— Opt mii de dolari. S-a tocmit cu noi ca în piaţă. Dar ce să-i faci, e omul zilei.

— Da, e „omul zilei". Acum două săptămîni, în holul hotelului Negresco din Nisa, a dat un simultan „à l'aveugle" la o sută de mese: o sută de bogătaşi snobi, care-şi petrec primăvara pe Riviera, au plătit cîte o sumă enormă pentru a putea spune că au jucat şah cu marele maestru internaţional Martin Dacosta. Da, domnilor, capitalul lui Richard Cabral dă dividende. Deschideţi orice revistă ilustrată şi vă va întîmpina Dacosta. în mai multe culori, aşezat la tabla de şah şi declarînd: „Gîndesc mai bine după ce consum brînzeturile Livarot-Marolles" sau „În timpul partidei port o cravată Brummel-Esquire. Ea mă inspiră". Iar dedesubt, domnilor, diferite modele de cravate sau preţul sortimentelor de brînzeturi. Şahul este coborît la o vulgară afacere comercială. Ideea atît de nobilă a luptei oneste şi inteligente din faţa tablei de şah...

— Domnule profesor, strigă Toubib-Lemaire de la locul său. Publicitatea din jurul numelui Dacosta o cunoaştem şi noi. O cunoaştem chiar mai bine decît dumneavoastră, fiindcă sîntem de meserie. Iar în privinţa automatului care joacă şah nu ne-aţi adus nici o dovadă. Toată povestea asta e într-adevăr foarte ademenitoare, mai ales pentru un ziarist, dar numai pe simple vorbe...

— Aşa e! strigă Glenn Hardy, mutîndu-şi guma de mestecat din stînga în dreapta. Vorbe aruncate în vînt. St. Paul e departe. Fotografiile de la Bucureşti pot fi trucate. Ehei! Ne pricepem noi la asemenea lucruri, sîntem doar de meserie.

Anton Ciuperceanu strînse pumnii pe sub masă şi-şi înfipse unghiile în palme. „Unde-i Nardi? Unde-i Nardi? Blestematul!" Ceasul arăta zece şi două minute.

Profesorul Roland Despreux scoase batista şi-şi tamponă fruntea. Apoi îşi pipăi nasturele de la haină. Se întoarse către domnul Robert

Kennedy și schimbă cîteva cuvinte în șoaptă, după care se consultă și cu domnul Stanislas Snyatkovski. Pe urmă își pipăi din nou nasturele, fapt care, după cum am mai văzut, denota că președintele federației internaționale era neliniștit.

— Ar trebui să mergem jos, în sală, spuse timid Pedro Juarez.

Glenn Hardy se sculă în picioare:

— Ai dreptate. Sîntem plătiți să transmitem cronici sportive, nu să ascultăm povești.

Trude Hartmann se uită la Ciuperceanu. Niciodată nu-l mai văzuse pe secretarul federației noastre de șah pradă unei asemenea agitații.

— E oare atît de importantă sosirea lui Nardi? întrebă ea pe șoptite.

— Totul, izbucni Ciuperceanu, totul depinde de acest lucru! E mai mult de o oră de cînd a venit trenul.

Ridică ochii, cu teamă parcă, spre ceas. Trecuseră șase minute peste ora zece.

Profesorul Roland Despreux terminase convorbirea șoptită cu domnii Snyatkovski și Kennedy. Trăgînd de nasturele hainei cu neobișnuită înverșunare, se sculă și se pregăti să ia cuvîntul.

In clipa aceasta, ușa se deschise și Filippo Nardi apăru, înarmat cu toate aparatele sale. Gîfîia, se cunoștea că alergase, avea părul în dezordine și..., ei, da, la ochi avea o nouă vînătaie, de toată frumusețea. De braț ținea prietenește pe un tînăr scund, cu mustăcioară, care se remarca printr-o cravată țipătoare, o floare la butonieră, o imensă țigară de foi și o cicatrice care-i brăzda întreg obrazul stîng.

— Vă prezint pe domnul Filippo Nardi, zise președintele federației internaționale. E redactor de sport, un coleg deci. Poate că unii dintre dumneavoastră îl cunosc.

— Hello, Nardi! făcu Chapmann. Ai venit la spartul tîrgului!

— Te înșeli, Walter, rîse Nardi. Tîrgul abia acum începe.

CAPITOLUL AL DOUĂZECI ȘI CINCILEA

Unde corespondentul agenției „Continental Press" își înghite guma de mestecat

— Vă mai solicit răbdarea timp de un sfert de oră, spuse profesorul Despreux, ignorîndu-și cu totul nasturii. Și vă promit că această răbdare va fi cu prisosință răsplătită.

Se apropie de o măsuță aflată într-un colț al sălii de conferințe, pe care se afla un aparat de radio și învîrti butonul care deschidea aparatul.

— Acesta e un post receptor pentru unde scurte, spuse el. Vă rog să-l examinați pentru a vă convinge. Avem doar specialiști printre noi. Domnule Chapmann, apropie-te să...

— Nu-i nevoie, îl întrerupse redactorul sportiv al lui „International Broadcasting Corporation". Cunosc aparatul. E un „Standard" de tip obișnuit, fabricație de serie.

Între timp, domnul Robert Kennedy se dusese în cealaltă parte a sălii și se urcase pe o scăriță; de acolo ajunse cu mîna la bucata de pînză care acoperea un tablou atîrnat de perete. Ridicînd pînza, el dezveli tabloul, care nu era altceva decît o mare tablă de șah.

— Această tablă, spuse profesorul Despreux, e conectată la circuitul uneia dintre tablele similare aflate în sala concursului. Ele reproduc, după cum știți, partidele care se joacă în clipa aceasta. Am cerut să se instaleze aici, în salonul verde, o tablă suplimentară, care reproduce mutările ce se fac în partida Cerednikov-Dacosta. După cum vedeți, cîte două mutări s-au și făcut.

Privi o clipă tabla, apoi spuse:

— După cum vedem, Dacosta, cu albele, a început 1.c2-c4, primind răspunsul... f7-f5. La următoarea mutare 2.C g1-f3, Cerednikov a replicat... C g8-f6. S-ar putea ca ei să fi mutat întîi caii și apoi pionii, dar asta nu are importanță. Să vedem acum care va fi a treia mutare a lui Dacosta.

În clipa aceasta, se auzi aparatul de radio din celălalt colț al camerei: „Pip, Pip, Piiip, Pip". Filippo Nardi consultă o hîrtie aflată în fața lui și acoperită cu scris mărunt. „Două scurte, unul lung, unul scurt" — mormăia. Găsi repede ceea ce căuta:

— Dacosta va muta pionul din g2 în g3, zise el cu voce tare.

Cei mai mulți din cei de față înțeleseră acum experiența la care asistau. Toți ochii se întoarseră, ca la comandă, spre tabela electrică din perete:

— Nardi are codul escrocilor, îi șopti Trude lui Ciuperceanu. De unde?

Secretarul federației noastre de șah dădu din umeri.

— O să ne spună el după aceea. Întîrzierea însă nu i-o iert.

Ochii urmăreau tabela, pe care, deocamdată, piesele rămîneau neschimbate. Secundarul ceasului înainta uniform: 15 secunde... 30 secunde... 45 secunde... Apoi „minunea" se produse: pionul alb din căsuța g2 dispăru și un altul identic, apăru în căsuța g3.

După tăcerea totală dinainte, participanții la această originală conferință de presă începură să se agite. Unii se foiau pe scaune, alții tușeau, se auzi chiar un fluierat prelung și semnificativ. Domnul Toubib-Lemaire rămăsese cu arătătorul întins, suspendat în aer, așa cum apucase cînd începuse să-l înfășoare cu lănțișorul de la ceas.

De emoție, Glenn Hardy își înghițise guma de mestecat și arunca priviri rătăcite în jurul său. Fiindcă guma de mestecat făcea parte din personalitatea bătăiosului redactor sportiv al agenției „Continental Press“, iar fără gumă de mestecat Glenn Hardy nu mai era Glenn Hardy.

Intre timp, maestrul Cerednikov nu-și pierduse vremea, fiindcă tabela electrică marcă mișcarea pionului negru din g7 în g6.

— Două scurte, două lungi, strigă Filippo Nardi.

Aproape simultan, difuzorul aparatului de radio transmise: „Pip, Pip, Piiip, Piiip“.

— Nu-și pierde vremea, amicul Jeffrey Miller, rîse Nardi.

— Vă rog să remarcați, spuse profesorul Roland Despreux, că de data aceasta semnalele au fost mult mai puternice. Explicația este că postul de emisie se află chiar în clădirea în care ne găsim acum, cu un etaj mai jos, în sala unde se dispută prima rundă a turneului. Dacă cineva din dumneavoastră dorește să se convingă, o poate face destul de lesne: în sala turneului îl va găsi pe Jeffrey Miller cu radiovaliza lui. Ce-i drept, a devenit acum mai prudent: a închiriat o lojă unde s-a încuiat. Dar ușierul mai are o cheie...

Difuzorul aparatului răsună iar: „Piiip, Piiip, Pip, Piiip“.

— Extraordinar de repede lucrează mașina lor, spuse Trude Hartmann. N-a trecut nici un minut de cînd Miller a transmis mutarea precedentă a maestrului Cerednikov.

Ciuperceanu clătină capul:

— Ții minte ce mult dorea maestrul sovietic să joace cu Dacosta? Acum și-a văzut dorința împlinită. Numai că joacă împotriva unei mașini.

— N-are importanță, replică Trude. Partida se va anula. Acum, nimeni și nimic nu-l mai poate salva pe Dacosta. Maestrul Cerednikov a avut neșansa să cadă în prima rundă cu Dacosta. Dacă nu era el, era altul. Cineva trebuia să joace cu escrocul, altfel n-ar fi putut avea loc această amuzantă demonstrație.

— Amuzantă?! se strîmbă Ciuperceanu.

— Eu o găsesc de-a dreptul delicioasă. Privește mutra acestui Glenn Hardy. Crezi că guma de mestecat i-a căzut greu la stomac? Despre domnul Nicolas Toubib-Lemaire să nu mai vorbim. Cînd mă gîndesc că aceste specimene fac parte din breasla noastră...

— Dacosta, strigă Nardi, va muta nebunul din f1 în g2.

Și de data aceasta, privirile se întoarseră, aproape automat, către tabela semnalizatoare. Dar nu mai domnea încremenirea dinainte. Se părea că cea mai mare parte a celor prezenți se lămuriseră. Numai Glenn Hardy se uita cu disperare la tabla de șah de pe perete, așteptînd... nici el nu știa ce. Din cînd în cînd, își mișca mecanic fălcile, dar

pe urmă își aducea aminte că înghițise guma de mestecat și că în gură nu-i mai rămăsese decît propria limbă și un gust amar provocat de conferința de presă la care tocmai asista.

După cincizeci de secunde de la semnalele emise de aparat, Dacosta mută nebunul din f1 în g2, așa cum prezisese Nardi.

— Curtea e luminată, spuse Walter Chapmann, închizîndu-și magnetofonul cu care înregistrase expunerea și discuțiile. Mă duc să telegrafiez. Știrea va exploda ca o bombă.

— Domnilor, interveni din nou președintele federației internaționale. În mijlocul nostru se află domnul José Segovia. El este... hm... vreau să zic a fost... hm... un colaborator al asociației Cabral-Dacosta-Miller. A locuit mai multe săptămîni în vila Montrose din St. Paul și vă stă la dispoziție cu orice lămuriri veți dori. În... hm... calitatea pe care a avut-o, este în măsură să vă furnizeze unele amănunte, pe care desigur că cititorii dumneavoastră, amatori de senzațional, vor ști să le aprecieze.

José Segovia se umflă în pene. Sculîndu-se în picioare, se înclină cu multă grație:

— Sînt la dispoziția dumneavoastră, senores.

*

Două zile după atît de interesanta conferință de presă din salonul verde al sălii „Orpheum", Trude Hartmann și Anton Ciuperceanu se aflau pe terasa unei cafenele din piața Apeldoorn. Erau încă sub impresia puternică ce le-o produsese vizitarea Rijksmuseum-ului, unde se opriseră îndelung în sălile rezervate lui Rembrandt, Hals, Hondecoeter, Steen.

Piața Apeldoorn e departe de cartierul comercial al orașului și de zgomotul portului. Numai cînd și cînd se auzea șuierul unei locomotive care manevra pe liniile gării Welsperpoort.

Trude sorbea îngîndurată dintr-un pai, fără să-și dea seama că citronada din pahar se terminase. „Ce ochi albaștri are" — se gîndi Ciuperceanu, de parcă abia acum observase acest amănunt. Apoi întoarse capul și lăsă privirea să-i lunece peste culorile vii ale lalelelor pe care florăresele din Aalsmeer le întinseseră, în coșuri, pe trotuare.

Se pare însă că ochii Trudei nu erau numai albaștri, ci și foarte ageri, căci îi arătă însoțitorului ei un trecător aflat în cealaltă parte a pieței:

— Nu e prietenul nostru Filippo Nardi? întrebă ea.

— După echipament, se pare că el e.

Cîteva clipe după aceea, Nardi se apropie de masa lor și întrebă cu exagerată politețe:

— Vă deranjez?

— Lasă fleacurile și stai jos! se supără Ciuperceanu.

Filippo Nardi își depuse aparatele pe un scaun și trase altul sub el.

— De unde ți-ai procurat noua vînătaie de la ochi? voi să știe Trude.

— Mai bine să ne spună de ce a întîrziat la conferința de la „Orpheum", interveni Ciuperceanu. M-a făcut să trăiesc un sfert de ceas pe care n-am să-l uit niciodată.

— Ca să fac economie, zîmbi Nardi, vă voi răspunde în același timp. Cînd am descins din tren, m-am întîlnit cu domnul Richard Cabral. Aflase că i l-am răpit pe Jo și venise după noi.

— Cine-i Jo? întrebă Trude.

— Jo este acel elegant senor care răspunde la numele de José Segovia. Intîlnindu-ne cu domnul Cabral...

— Știu, rîse Trude, ați avut o... divergență de păreri. Te-ai ales cu un ochi vînăt și ai întîrziat la conferință.

— A fost minunat, se entuziasmă Nardi. Jo a arbitrat meciul. La urmă l-am aruncat pe Cabral într-un canal. Inota, al naibii, ca un pește. In canalul acela își aruncă gospodinele din Amsterdam lăturile.

Se uită la cei doi din fața lui și lentilele ochelarilor săi avură acea sclipire pe care ceilalți o cunoșteau:

— Obișnuiesc să-mi plătesc datoriile, spuse cu modestie.

Ciuperceanu se întunecă la față. Nardi păru să-și dea seama că secretarul federației noastre de șah nu prea e de acord cu unele apucături de-ale sale.

— Trebuie să mă înțelegi, spuse Nardi. Văzîndu-mă cu Segovia, Cabral începuse să bănuiască ceva. Dacă îl lăsam să ajungă la sala „Orpheum", i-ar fi anunțat pe Dacosta și pe Miller. Atunci, toată demonstrația noastră se ducea de rîpă. Așa, am cîștigat timp. Parfumatul domn Richard Cabral trebuia să-și schimbe mai întîi hainele ude și urît mirositoare...

— Totuși..., începu Ciuperceanu, dar se răzgîndi și nu mai continuă.

— Și apoi, cu domnul Cabral aveam o socoteală personală. Am șters-o înainte de a sosi poliția.

— Să lăsăm asta acum, zise Trude.

Filippo Nardi se prefăcu că se ridică de la masă:

— Am impresia că v-am deranjat...

— Cu două luni în urmă făceai glume mai bune, se supără Trude. Spune mai bine cum l-ai convins pe acest José Segovia să te urmeze. Probabil că figura asta a costat o grămadă de dolari.

— Dolari? se miră Nardi. N-a costat nici un cent. I-am arătat numai ce are de cîștigat dacă mă urmează. Jo „Cicatrice", isteț la minte, și-a înțeles interesul. De altfel, avea și el o datorie de plătit lui Dacosta, care l-a denunțat la Montevideo.

— Şi ce a avut, mă rog, de cîştigat, dacă te-a urmat?

Ziaristul scoase din buzunarul hainei ultimul număr al revistei „Weekly Mirror" şi-i arătă Trudei un titlu: „Misterele din vila Montrose". Subtitlurile vorbeau de la sine: „Senzaţionalele destăinuiri ale unui fost membru al bandei Cabral — Jo «Cicatrice» îşi scrie memoriile — Un ciclu de articole rezervat în exclusivitate revistei noastre".

— Şi pe ăsta l-am făcut om, zise filozofic Nardi.

Ciuperceanu luă revista şi citi cîteva din titluri. Unul suna: „Vila Montrose pradă flăcărilor. In subsolul vilei, poliţia a descoperit urmele şahistului electronic". Altul: „Domnul W. W. Smith, preşedintele lui G.E.O., declară ziariştilor din Cincinnati: Nu-l cunosc pe Cabral, n-am nici o legătură cu el." Altul: „Senzaţionala captură a poliţiei marsilieze: Martin Dacosta şi Jeffrey Miller arestaţi pe cînd încercau să se îmbarce, cu paşapoarte false, pentru America de Sud". Şi, în sfîrşit, ultimul: „Richard Cabral dispărut fără urmă. Se bănuieşte că celebrul gangster s-ar fi sinucis".

Secretarul federaţiei noastre de şah închise scîrbit revista şi o aruncă pe masă.

— Eu cred, totuşi, că sînt de prisos aici, spuse Nardi atrăgîndu-şi privirile furioase ale celorlalţi. Dacă vreţi să mai stau, trebuie să-mi daţi o lămurire.

— Iţi sîntem datori, zise Trude, în schimbul celor cu care ne-ai copleşit pînă acum.

— Să auzim, zise şi Ciuperceanu.

— Cum se face că, în prima zi a turneului, Dacosta a pierdut partida cu Cerednikov? Maestrul sovietic a jucat doar împotriva maşinii. Vila Montrose nu arsese încă...

— I-o fi lipsit vreun transistor din aparat, făcu Trude, sau l-a bruiat de la Bucureşti inginerul acela, prietenul lui Dinu Romanescu.

— Nici una, nici alta, zise Ciuperceanu.

Apoi, secretarul federaţiei noastre de şah repetă ce-i spusese, cu cîteva zile înainte, profesorul Dimitrie Suceveanu:

— Dacosta trebuia să piardă pînă la urmă. Nici un tub electronic nu se poate măsura cu celula nervoasă a omului, nici o maşină nu se poate măsura cu creatorul ei, cu omul.

Şi, fiindcă între timp secretarul federaţiei îşi completase documentarea, adăugă:

— Maşina lui Cabral din vila Montrose avea cîteva mii de lămpi electronice, iar creierul omenesc are cincisprezece miliarde de celule nervoase.

— Cînd le-ai numărat? întrebă Nardi admirativ.

Izbucniră cu toţii în rîs.

După aceea, fostul redactor al lui „Cronaca degli scacchi" se ridică și începu să-și pună aparatele.

— Știu că nu deranjez, zise, dar trebuie să plec. Sînt așteptat la redacție.

— La redacție ?! se miră Trude. Știam că ești șomer.

— Am fost șomer, se indignă Nardi, am fost șomer pînă astăzi dimineață, cînd domnul profesor Roland Despreux mi-a oferit postul de redactor-șef al buletinului Federației internaționale de șah.

Din două sărituri ajunse pe trotuar și culese din coșul unei florărese o lalea mare, roșie, pe care o aruncă, îndemînatic, pe masa celor doi.

— Nu vă mai deranjez! strigă rîzînd cu gura pînă la urechi și se depărtă cu pași grăbiți.

— Laleaua asta, îi spuse Ciuperceanu fetei, se potrivește la culoarea ochilor tăi.

Contrar obiceiului, Trude Hartmann nu răspunse printr-o ironie. Pe urmă, își dădu seama că cele spuse de Anton Ciuperceanu îi fac plăcere și obrajii ei începură să semene la culoare cu laleaua...

(Sfîrșit)

Citiți în numărul viitor al colecției
două pasionante povestiri cibernetice
ale cunoscutului scriitor de anticipație

ANATOL DNEPROV

În „ECUAȚIILE LUI MAXWELL", un matematician caută să dezlege taina unei ciudate întreprinderi unde cele mai fenomenale calcule erau rezolvate în cîteva ore. O bănuială îngrozitoare îi încolțește în minte: e posibil ca oamenii să fie transformați în niște mașini de calcul? Și cine sînt autorii acestei barbarii?

În „MELA" autorul ridică problema mașinilor electronice cu autoperfecționare. Un savant distrat este primejduit de însuși programul de cercetări pe care l-a dat mașinii.

ÎN LEGĂTURĂ CU ROMANUL „TURNEUL DE PRIMĂVARĂ"

de V. NESTORESCU
maestru al sportului

Tratarea literară a temelor legate de străvechiul joc de șah nu cunoaște o mare răspîndire, deși, prin farmecul specific ce-l degajă, nenumăratele întîmplări, anecdote și legende șahiste pot constitui un rodnic izvor de inspirație. Totuși, în rîndul puținelor lucrări beletristice de acest gen putem cita din literatura străină cunoscuta povestire a lui Ștefan Zweig, și anume „Jucătorul de șah", publicată și în colecția „Povestiri științifico-fantastice".

Literatura noastră însă se mîndrește cu o operă întemeiată de la un capăt la altul pe întîmplări și fapte ce țin de istoria milenară a „jocului înțelepților". Cititorul știe desigur că ne referim la admirabila carte a maestrului Mihail Sadoveanu „Soarele în baltă sau Aventurile șahului". Alcătuită dintr-o serie de povestiri ce împletesc legenda cu adevărul, această carte aduce în fața cititorului o lume originală și face o adevărată istorie a șahului, interesantă ca fapte și bogată în semnificații. Scrisă cu dragoste și căldură, „Soarele în baltă" este o pasionantă pledoarie în favoarea jocului de șah, căruia autorul îi adeverește cu prisosință caracterul nobil, străin de speculații materiale, profunda lui spiritualitate și veșnica lui tinerețe.

Aceste însușiri ale jocului de șah, unanim recunoscute, îl și situează de altfel în rîndul preocupărilor intelectuale de o factură deosebită. Avînd afinități cu sportul, știința și, după unii, chiar și cu arta, jocul de șah a cîștigat de-a lungul secolelor stima oamenilor de cultură, ajungînd în zilele noastre să fie practicat pe o scară din ce în ce mai largă. Incontestabilele lui calități cultural-educative, influența lui favorabilă asupra psihicului motivează răspîndirea de care se bucură astăzi în lume. Dar nu pretutindeni șahul este privit ca un mijloc eficace de educație. În timp ce în Uniunea Sovietică și în celelalte țări socialiste șahul, integrat în cadrul mișcării de cultură fizică și sport, a ajuns la o mare înflorire, fiind apanajul celor mulți, în țările supuse dolarului acest joc este lăsat la voia întîmplării și accesibil doar unei pături restrînse. În aceste condiții este evident că în Occident șahul

nu se poate dezvolta decît datorită eforturilor unor persoane izolate, care au de luptat cu indiferența și nepăsarea oficialităților. De aceea, în marea lor majoritate, jucătorii de șah din țările capitaliste sînt profesioniști ce trăiesc de pe urma lecțiilor și a simultanelor de șah, de aceea, nu sînt rare cazurile cînd unul sau altul dintre marii maeștri occidentali pretinde anumite sume de bani — ca la o adevărată tranzacție comercială — pentru a accepta invitația făcută la un turneu.

Desigur, pentru adevăratul iubitor al șahului, noțiunea de bani este incompatibilă cu practicarea jocului. Dar acesta e un fenomen tipic în lumea șahiștilor din țările capitaliste, unde pînă și nevinovatul joc a ajuns prilej de afaceri pentru patronii sportului.

Strămutarea luptei șahiste de pe cîmpul pașnic al întrecerii spirituale pe acela al afacerilor bănești s-a manifestat de altfel și în epocile trecute. Istoria a înregistrat încercări de a falsifica gîndirea șahistă și de a scoate profituri de pe urma șahului și nu amintim decît de automatul lui Kempelen (secolul al XVIII-lea), ce voia să pară o invenție neobișnuită, dar era în fond o veritabilă șarlatanie.

Pornind de la aceste teme generale, subliniind în special gradul de pervertire la care ajunge șahul în lumea dolarului, romanul de față, consacrat în întregime jocului de șah, aduce în literatura originală elemente cu totul noi față de cărțile citate anterior. Acțiunea este plasată într-un viitor fantastic — dar, evident, nu prea depărtat —, în care ficțiunea și realul au bună vecinătate. Autorul își axează povestirea pe o suită de întîmplări neobișnuite, petrecute la un turneu de șah organizat în București într-o perioadă cînd progresele continue ale științei puteau permite crearea unei mașini electronice de calculat capabilă să joace șah la un nivel foarte înalt.

Bazîndu-se pe unele realizări faptice ale științei contemporane, autorul, proiectîndu-și privirea în viitor, arată prin mijlocirea acestei povestiri, adaptate cu iscusință la jocul de șah, cît de nemăsurate sînt perspectivele pe care le are în față știința și totodată cît de periculoasă poate fi folosirea cuceririlor acesteia în scopuri necinstite, josnice, străine spiritului creator care le-a generat. Experiențe de verificare a potențialului mașinilor de calculat au fost întreprinse încă din 1955 în U.R.S.S., unde s-a făcut o încercare în scopul rezolvării unor simple probleme de șah. Mai tîrziu, și în S.U.A. au fost efectuate, sub conducerea cunoscuților șahiști Eduard Lasker și Max Euwe, experiențe privind jocul practic. Nivelul mașinii „șahiste" însă n-a depășit forța unui jucător de categoria a II-a, iar greutățile întîmpinate au fost, în ciuda celor ce se crede în mod curent, tocmai în privința puterii de calcul a mașinii. Aceasta se explică prin faptul că, pe măsură ce partida de șah avansează de la primele mutări spre jocul de mijloc, numărul mutărilor posibile este în creștere continuă și de o diversitate extremă, ceea ce împiedică mașina să ajungă la poziții memorizate, iar în ultimă instanță solicită din partea acesteia o formidabilă capacitate de calcul și provoacă în mod concomitent o creștere tot mai mare a timpului de gîndire.

Din aceste puncte de vedere scepticismul specialiștilor cu privire la posibilitatea practică de a se construi o mașină electronică de șah

capabilă să pună la grea încercare creierul omenesc ne apare pe deplin justificat. Desigur, la acest capitol povestirea lui Horia Matei ține de domeniul ipotezelor științifico-fantastice. Dar faptul este absolut firesc, ținînd seamă de specificul genului. De altfel, acțiunea, plină de vitalitate, se desfășoară pe mai multe planuri, îmbinate cu elementul fantastic în mod armonios, reușind să atragă interesul lectorului.

În lumina celor arătate mai sus, alegerea personajului negativ principal, „marele maestru" Dacosta, un exponent al lumii capitaliste, nu este de loc întîmplătoare. Numai acolo, în lumea afacerilor veroase și a goanei după profit, e posibilă folosirea unei asemenea mașini automate de șah în scopuri comerciale. Prin implicațiile prezente în povestirea lui, autorul adresează de fapt o satiră demascatoare științei burgheze contemporane aservite capitalului. Totodată autorul aduce un cald omagiu nobleței jocului de șah, străvechiul joc al inteligenței și al răbdării, combătînd convingător pseudoteoriile privitoare la așa-zisa superioritate a creierului electronic.

Fără a minimaliza realele servicii aduse de mașinile electronice, povestirea „Turneul de primăvară" se situează pe o poziție justă în aprecierea acestor creații ale geniului uman, care rămîn în ultimă instanță doar instrumente în scopul cunoașterii și niciodată nu pot fi substituite celui care le-a făurit: omul.

CITITORII AU CUVÎNTUL

PRIMA ÎNTÎLNIRE CU SATELIȚII

„Țin minte data precis! Era 8 septembrie 1958, ora 20,05. Observînd cerul ca de obicei, am văzut trecînd un corp strălucitor, cam de mărimea stelară 1. Avînd o mare viteză unghiulară, a rămas vizibil numai 4 minute. Am telefonat numaidecît la Observatorul astronomic și am aflat, cum, de altfel, bănuisem, că era racheta purtătoare a sputnikului III.

Acesta a fost începutul mobilizator al viitoarelor mele observări. Împreună cu colegii mei Rugescu și Nemeș, am hotărît să ne ocupăm serios de această problemă. Cît de nerăbdători am fost să vedem nava cosmică-satelit nr. 1.

La 19 mai 1960, dimineața, m-am sculat să văd trecînd stația-satelit. Fix la 3,25 a trecut racheta purtătoare. Peste un minut, la 3,26, am observat și nava. Am fost foarte mirat observînd două corpuri strălucitoare, în loc de unul. La început am rămas uimit. Apoi mi-am dat seama că surprinsesem momentul cel mai important din viața stației: desprinderea cabinei. Într-adevăr, dimineața am telefonat la observator și am primit confirmarea presupunerilor mele.

Am continuat o vreme să observăm nava, apoi, deoarece traiectoria s-a schimbat foarte mult, am pierdut-o din vedere, dar nu definitiv.

La 11 septembrie ora 19,26 am văzut trecînd, cu o mare viteză unghiulară, un corp strălucitor de magnitudine 2,5. Am rămas nedumeriți și am recurs la obișnuita sursă — observatorul Academiei. Nu mică ne-a fost mirarea cînd am aflat că era cabina primei nave-satelit, a cărei traiectorie se schimbase foarte mult în decursul timpului.

*
* *

Și în prezent urmărim sateliții și rachetele lor purtătoare și avem convingerea că nu sîntem singurii. Desigur, mulți dintre dv. fac la fel. Am fi foarte mulțumiți dacă ați vrea să țineți legătura cu noi, scriindu-ne pe adresa:

Colecția «Povestiri științifico-fantastice»
(revista «Știință și tehnică»)
Casa Scînteii
Piața Scînteii nr. 1

DAN VASILACHE
elev în clasa a XI-a G
Școala medie «N. Bălcescu»
București"

RACHETELE NOASTRE

„Din cauza unui vînt nefavorabil, lansarea celei mai mari rachete a noastre, «Ceres 1», a trebuit să fie amînată cu cîteva zile. Totul fiind pregătit și timpul favorabil, în ziua de 25 august s-a trecut la efectuarea experienței. În seara aceea senină și răcoroasă, liniștea, tulburată doar de adierea vîntului, crea o atmosferă prielnică atît unei munci bune, cît și emoției. Au fost probate farurile de semnalizare între lansator și cele două echipe de urmărire trigonometrică la 110 și 220 metri de lansator. Totul funcționa bine. Încordarea celor 10 persoane care lucrau, cît și a observatorilor secundari, ajunsese la un înalt punct, cînd, la ora 21, am apăsat butonul de declanșare a arderii. După o fracțiune de secundă, racheta a ieșit din repausul în care stătuse în prealabil cîteva ore în lansator și a decolat rapid, vertical. Un jet strălucitor, alb, însoțit de un puternic șuierat forma un traseu concret în urma rachetei care se înălța rapid. Totul a durat ceva peste 20 de secunde, timp suficient pentru efectuarea înregistrărilor la a căror descifrare s-a aflat rezultatul scontat: racheta, cu 30 g masă utilă, a atins înălțimea record de 250 m, căzînd la peste 300 m de lansator. Este rezultatul unei munci îndelungate, dar rodnice.

În munca de creare a rachetelor noastre am avut de rezolvat multe probleme interesante. Vom reveni cu amănunte atît în paginile acestei rubrici, cît și în revista «Știință și tehnică»

RUGESCU DAN
elev în clasa a XI-a G
Școala medie «N. Bălcescu»
București"

Tiparul: Combinatul poligrafic Casa Scînteii „I. V. Stalin"

2012

CLUB COLECȚIA Povestiri ȘTIINȚIFICO-FANTASTICE

cpsf.info

prelucrare
&
editor
Costin Teo Graur

i.m. Pompilu

Au scanat, corectat, prelucrat.

Ceea ce nu au fost în stare redacțiile Știință și tehnică sau cei care au dat să continue CPSF, au reușit, cu multă dăruire, muncă și cheltuială, acești entuziaști.

Lor trebuie să le mulțumim pentru că avem acum posibilitatea să (re)citim legendara Colecție.

clandher
flash_gordon
evilgheorghe
krokodylu
progressivefan3
car_deva
coollo
fractalus
panionios
nld68
un anonim (RK)
Gyuri
hunyade
dl. Dan Lăzărescu
Cilly Willy
fizikant
Doru Filip
connieG

(dacă este omis cineva, vă rog un email și reparăm greșeala)

Abonamentele la revista „Ştiinţă şi Tehnică" şi la colecţia de „Povestiri ştiinţifico-fantastice" se primesc pînă cel mai tîrziu în ziua de 23 a lunii, cu deservirea în a doua lună următoare.

Abonamentele se primesc de către difuzorii de presă din întreprinderi, instituţii şi de la sate, secţiile de difuzare a presei, precum şi de către factorii şi oficiile poştale.

APARE DE DOUĂ ORI PE LUNĂ - PREŢUL 1 LEU